

Kurderne

Kurdistan - nationen, der ikke eksisterer - er en torn i øjet på regeringen i Bagdad, såvel som på regeringen i for eksempel Tyrkiet.

Over 20 millioner kurdere, der taler deres eget ikke-arabiske og ikke-tyrkiske sprog - kurdisk - lever i et område, der omfatter dele af Tyrkiet, Syrien, Irak, Iran og den tidligere Sovjetrepublik, Aserbadjan.

Medlemmer af en Kurdisk militærgruppe, Sulaymaniyah, Irak.
© AP GraphicsBank 2002

En femtedel af Iraks befolkning

Kurderne er det største nationale mindretal i Irak, hvor de udgør 15-20 procent af befolkningen, hvilket svarer til 5 millioner mennesker.

Kurderne udgør befolkningsflertallet i landets tre nordligste provinser, og sandsynligvis også i Iraks vigtigste oliecenter omkring Kirkuk.

Store dele af Iraks kurdere har siden kongedømmets fald i 1958, været i konflikt med styret i Bagdad, fordi deres ønske om selvstyre, måske endda uafhængighed, er kollideret direkte med Baghdads forestilling om et samlet Irak, hvor kontrollen med olieforekomsterne er nøglen til enhver udvikling.

Konflikten mellem kurderne og styret i hovedstaden tog til i samme takt som styret begyndte at etablere sig som en effektiv og styrende centralmagt i landet. Fra begyndelsen af halvårerne udviklede det sig til regulære kampe, der på den kurdiske side i stor udstrækning blev ledet af Kurdistans Demokratiske Parti, en meget stærk organisation, der havde støtte i nabolandet Iran (den gang styret af shahen) og som byggede på klantraditionerne i den kurdiske befolkning.

Bønder i regionspolitisk skakspil

Kurdernes afvisning af en selvstyreplan i 1974 førte direkte over i åben, væbnet konflikt i årene 1974 til 1976, men det blev et vendepunkt, at Saddam Hussein i 1975 lavede en handel med shahen af Iran. Shahen indstillede støtten til kurderne mod, at Irak gav afkald på eneret over den vigtige vandvej Shatt al Arab, der udgør den sydligste grænse mellem de to lande. Shatt al Arab er den ca. 200 km lange, sejlbare flodmunding, der er Iraks vigtigste adgang til Den Persiske Golf.

Saddam Hussein havde også sikret sig gode relationer til Sovjetunionen, og dermed afskåret kurderne muligheden for støtte fra den side. Samtidig svingede regimet både med pisker og med guleroden i de kurdiske områder. Saddam Hussein leverede lige dele massiv militær indsats og tvangsforflytninger - og politiske studehandlinger og privilegier til dem, der nedlagde våbenene.

I 1976 var den kurdiske opstand i realiteten knust, og kurderne var endda begyndt at kæmpe indbyrdes. En udbrydergruppe fra Kurdistans Demokratiske Parti dannede i 1975 det mere venstreorienterede Kurdistans Patriotiske Union, der indledte en egentlig guerillakrig mod Baghdads tropper, og mod politiske modstandere blandt kurderne selv.

En "forebyggende" erobningskrig

Den islamiske revolution og shahens fald i Iran i 1979 ændrede magtbalancerne i regionen. Saddam Hussein frygtede de virkninger, den shiitiske vækkelse i nabolandet kunne få på det shiitiske befolkningsflertal i Irak, blandt andet fordi Baath-styret ikke veg tilbage fra at likvidere religiøse ledere, hvis de kunne mistænkes for at støtte en opposition. Men også fordi styret i Bagdad, der var erklæret ikke-religiøst, i realiteten var på kant med såvel shia- som sunni-muslimer midt i en religiøs vækkelsestid.

Saddam Hussein har givetvis også satset på, at det nye styre i nabolandet var militært svagt - i hvert fald lod han en række iransk-irakiske episoder udvikle sig til en regulær krig, der for alvor brød ud, da Irak erklærede, at man igen tog den fulde kontrol med Shatt al Arab, og forsøgte at invadere Iran i september 1980.

Hensigten var på én gang at kvæle truslen fra den religiøse vækkelse og få overtaget i forhold til naboen Iran, der efter den islamiske revolution, og især gidseltagningen af hele staben på USAs ambassade i Teheran, var fuldstændig isoleret internationalt.

FN soldater patruljerer

Krigsforbrydelser i Nordirak

For kurderne betød den islamiske revolution i Iran ikke fornyet støtte fra den side, tværtimod. Men krigsudbruddet gav så at sige mulighed for at føre en "krig i krigen" mod Bagdad. Til gengæld lagde kurderne sig for altid ud med Saddam Hussein. Regningen kom de for alvor til at betale mod afslutningen af den blodige iranske-irakiske krig i 1988.

Angrebene på kurdiske byer, der blev udryddet med giftgas i foråret og sommeren 1988, står som det mest slående vidnesbyrd om Saddam Husseins hensynsløse brutalitet.

Umiddelbart efter afslutningen af Golfkrigen i 1991 søgte både kurderne i nord og shia-muslimerne i syd at drage fordel af Saddam Husseins svækkede position. Men opstandene blev druknet i blod, inden FN nåede at indføre en række sanktioner og indgreb over for styret i Bagdad, som blandt andet placerede det nordlige Irak (de kurdiske områder) og de sydlige områder under FN-beskyttelse. Forinden var omkring 1,5 millioner kurdere flygtet over grænserne til nabolandene.

Men de konstante rivaliseringer mellem kurdiske fraktioner, og ikke mindst det nordlige naboland Tyrkiets frygt for etableringen af en kurdisk "mini-stat" (med alt hvad det kan få af følger i de tyrkisk-kurdiske områder), har i praksis sat enhver udvikling i stå i området.